

Ezgu fikr, ezgu soʻz, ezgu amal!

Ilm sarchashmalari

ilmiy va ilmiy-metodik jurnal

AL-XORAZMIY NOMIDAGI URGANCH
DAVLAT UNIVERSITETI

2019-1/2

Юсупова Муҳаббат Анатольевна

*Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти
Хорижий тиллар кафедрасининг мустақил изланувчи*

ТИЛ ТАЪЛИМИДА ЛОЙИҲАЛАШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ҚЎЛЛАНИШ УСУЛЛАРИ

Аннотация:

Мақолада тил таълимининг ўқув-тарбиявий технологияларини такомиллаштиришга доир янги дастурлари илгари сурилган. Унда лойиҳалаш технологиялариасосида натижаларга эришиш босқичлари акс эттирилган.

Таянч тушунчалар: лойиҳалаш технологиялари, инглиз тили, машғулот, компетенциявий ёндашув, инновацион фаолият, такомиллаштириш, тил ўрганиш, қобилият, таълим тизими.

Аннотация:

В статье рассматриваются способы использования проектных технологии в обучение языку.

Ключевые слова: технология проектирования, английский язык, род занятий, компетентностный подход, инновационная деятельность, совершенствование, изучение языка, способность, система образования.

Abstract:

In article is considered way to use design technologies in education language.

The Keywords: *technology of the designing, english, sort occupation, competent approach, инновация activity, improvement, study of the language, ability, system of the formation.*

Мустақиллик йилларида республикамизда ёш авлодни чет тилларга ўргатиш тизимини тубдан ўзгартириш, замонавий педагогик ва ахборот-коммуникацион технологиялардан фойдаланган ҳолда ўқитишнинг илғор методларини жорий қилиш орқали хорижий тилларда эркин мулоқот қила оладиган мутахассисларни тайёрлашга замин яратилди. «2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси» [1] да давлат томонидан ёшлар билан ишлаш сиёсатини такомиллаштириш, интеллектуал ривожланган ёш авлодни баркамол инсон қилиб тарбиялаш, олий таълим муассасаларида таълим сифати ва уни баҳолаш мезонларини халқаро стандартларга мувофиқлаштириш, хорижий тилларни чуқур ўрганиш бўйича устувор вазифалар белгилаб берилди.

Дунё миқёсида олиб борилаётган тадқиқотлар шуни кўрсатадики, бугунги кунда бўлажак мутахассислар учун жаҳон цивилизацияси ютуқлари ва ахборот ресурсларидан кенг фойдаланиш, халқаро ҳамкорлик ва мулоқотни

ривожлантириш имкониятларини кенгайтириш, таълим мазмунини Умумевропа халқаро стандартлари (CEFR) асосида ташкил этиш, чет тили мутахассисларининг лингвомаданий ҳамда маданиятлараро касбий ва шахсий компетенциясини ривожлантириш, уларда миллатлараро бағрикенглик, байналминаллик каби сифатларни қарор топтиришга қаратилган масалалар алоҳида долзарблик ва аҳамият касб этмоқда. Бунда инновацион технологиялар қаторидан ўрин олган лойиҳалаш технологияларининг аҳамияти бекиёсдир.

XXI асрда таълим тизимини модернизациялашда энг муҳим муаммолардан бири – таълим-тарбия жараёнига инновацион технологияларни татбиқ қилишдир. Шу сабабли педагог олимлар ва амалиётчилар ўқув жараёнини технологиялаштиришга, яъни ўқитишни ишлаб – чиқаришга оид аниқ кафолатланган натижа берадиган технологик жараёнга айлантириш бўйича барча саъй-ҳаракатларни қилишмоқда.

Бугунги кунда таълим жараёнида инновацион педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланиб, таълимнинг самарадорлигини кўтаришга бўлган қизиқиш, эътибор кундан-кунга кучайиб бормоқда. Замонавий лойиҳаланган машғулотлар таҳсил олувчилар эгаллаётган билимларни ўзлари қидириб топишларига, мустақил ўрганиб, таҳлил қилишларига, ҳатто хулосаларни ҳам ўзлари келтириб чиқаришларига қаратилган. Ўқитувчи бу жараёнда шахс ва жамоанинг ривожланиши, шаклланиши, билим олиши ва тарбияланишига шароит яратади, шу билан бир қаторда, бошқарувчилик, йўналтирувчилик вазифасини бажаради. Шу жиҳатдан олганда таълим муассасаларининг ўқув-тарбиявий жараёнида лойиҳалаш технологияларини такомиллаштиришга алоҳида эътибор берилаётганининг асосий долзарблиги қуйидагиларда ўз ифодасини топади:

- биринчидан, лойиҳалаш технологияларида шахсни ривожлантирувчи таълимнинг амалга оширилишига кенг имконият яратилади. Бу Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”да ривожлантирувчи таълимни амалга ошириш масаласи билан ҳамоҳанг равишда қаралади.

- иккинчидан, лойиҳалаш технологиялари ўқув-тарбия жараёнига тизимли фаолият ёндашувини кенг жорий этиш имкониятини беради ва улардан инглиз тилини ўқитишда фойдаланиш тизимини жорий қилишга замин яратади;

- учинчидан, лойиҳалаш технологиялари ўқитувчини таълим – тарбия жараёнининг мақсадларидан бошлаб, таҳхис тизимини тузиш ва бу жараён кечишини назорат қилишгача бўлган технологик занжирни олдиндан лойиҳалаштириб олишга ундайди;

- тўртинчидан, лойиҳалаш технологиялари янги воситалар ва ахборот усулларини қўллашга асосланганлиги сабабли, уларнинг қўлланилиши “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” талабларини амалга оширишни таъминлайди. [2]

Ҳар қандай педагогик технологиянинг ўқув-тарбия жараёнида қўлланилиши машғулотларни самарали ташкил этишга, ёшларнинг муҳим

хаётий ютуқ ва муаммоларига ўз муносабатларини билдиришларига интилишларини қондириб, уларни фикрлашга, ўз нуқтаи назарларини асослашга имконият яратади ва инглиз тилини ўқитишда самарали натижаларни беради.

Бугунги кунда таълим-тарбия жараёнида лойиҳалаш технологиялари босқичларини белгилаш; таҳсил олувчиларда компетенциявий ёндашувлар асосида инглиз тилини ўрганишга бўлган қизиқишлари, ҳиссий-эмоционал фаолияти, тил ўрганиш қобилияти, компетенцияларининг ривожланиш даражасини аниқлаш муҳим бўлиб ҳисобланади. Педагогик олий таълим муассасаларида компетенциявий ёндашувлар асосида инглиз тили машғулотларини лойиҳалаш технологияларига оид ўқув ва методик қўлланмалар, тавсиялар яратиш ва уларни таълим жараёнига татбиқ этиш, самарадорлигини таҳлил этиш профессор-ўқитувчилар олдида турган вазифалардан биридир.

Лойиҳалаш технологиялари асосидаги инновацион фаолиятда ўқитувчи илғор, сермахсул ижодий шахс, кенг қамровли қизиқиш, ички дунёси бой, педагогик янгиликка ўч бўлиши лозим. Инновацион фаолият мотивацион, технологиклик ва рефлексиялик қисмлардан ташкил топади. Ўқитувчини бу фаолиятга тайёрлаш икки йўналишда амалга оширади: янгиликни идрок қилишга инновацион тайёргарликни шакллантириш ва янги ҳаракат қилишга ўргатиш. Инновацион фаолиятни ташкил этишда таҳсил олувчиларнинг билиш фаолияти ва уни бошқариш алоҳида аҳамиятга эга.

Инновация жараёнлари, функциялари, механизмлари ва уни амалга ошириш технологиялари ва бошқариш тамойилларининг педагогик асосларини ўрганиш ўқув жараёнини замонавий педагогика ва психология фанлари ютуқлари асосида ташкил этиш имконини беради.

Инглиз тилини ўқитиш жараёнида жорий этилаётган **лоийҳалаш технологиялари** асосида куйидаги натижаларга эришиш назарда тутилади:

- Умумий тарзда олинганда таълим мақсадлари, унинг мазмуни, методлари, технологияси, ташкил қилиш шакллари ва таълим тизимини бошқаришдаги янгиланиш ва ижобий ўзгаришлар;

- Конкрет педагогик фаолиятни ташкил қилишда педагогнинг ҳар кунлик фаолиятидаги туб ўзгаришлар, хусусан чет тилини ўқитиш бўйича таълим мақсадлари, унинг мазмуни, методлари, технологияси, дарсни ва ўқитиш жараёнини ташкил қилиш шакллари ва таълим жараёнини бошқаришдаги, ўқув-таълимий жараёни янги мазмунда қайта шакллантириш ва ташкил қилишдаги барча ижобий янгиланиш ва ўзгаришлар;

- Ўқув жараёнини янги мазмундаги замонавий ўқув режалари, ўқув дастурлари, ўқув методик ишланмалари, дарсликлар, методик кўрсатмалар, ўқув қўлланмалари, барча методик ишланмаларнинг электрон кўринишлари бўлиши даркорлиги, улардан фойдаланишнинг кенг имкониятлари, маълумотларнинг очиклиги, транспарентлиги, миллийлик ва умумбашарийлик тамойилларининг ишлаши ва амал қилиши;

- Чет тилларни ўқитиш тизимини молиялаштириш, ундаги баҳолаш ва билимларни назорат қилиш тизими мазмунини ўзгартириш, чет тилларини ўқитишда ўқитувчи ва ўқувчи муносабатларини ўзаро бир ва яхлит мақсадга, яъни таълим самарадорлигини таъминлашга, унинг натижалилигини таъмин қилишга йўналтириш, таълим мазмунини халқчиллик, тенглик, ўзаро бардамлик ва ҳамжихатлилиқ, ҳамкорлик, биргаликда ҳаракат қилиш, демократлаштириш, либераллаштириш, муносабатларни тенг ҳуқуқли қилишга йўналтириш; [3]

Шундай қилиб, инглиз тилини ўқитишда узвийлик ва узлуксизлик тамойилларини бажариш мамлакатимиз таълим тизимининг ҳар бир босқичида, мактабдан тортиб, то олий таълим тизимига қадар, кундалиқ педагогик фаолият билан шуғулланаётган ўқитувчи-педагогларнинг фидокорона меҳнати, иштиёқи, ижодийлиги, нуфузи, кучи ва меҳнати жуда катта ва бекиёсдир. Бугунги кунда ўқитувчи шахси давлат томонидан таълим ислохотлари жараёнида белгиланган барча устувор вазифаларни амалга оширишда бош субъектлардан бири сифатида майдонга чиқмоқда.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 йил, 6-сон.
2. Яковлева Н.О. Педагогическое проектирование инновационных систем :дис. д-ра пед. наук / Н.О. Яковлева. - Челябинск, 2003. - 355 с.;
3. Яковлева Н.О. Теоретико-методологические основы педагогического проектирования [Текст]: монография / Н.О. Яковлева. - М.: Информационно-издательский центр АТиСО, 2008. - 239с.
4. Азизходжаева А.Н. “Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат” (– Тошкент: 2006);
5. Ж.Ғ.Йўлдашев “Педагогик технология асослари” (- Т.: 2004);

MUNDARIJA

XORIJIY FILOLOGIYA	
Ўтамурадов Ж., Маруфов Э. ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШДА ЎЗБЕК ВА ИНГЛИЗ ТИЛЛАРИДА ФРАЗЕОЛОГИК БИРЛИКЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ.....	3-6
....	
Амирова З. ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	7-9
Сабинова Н. ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В РАЗЛИЧНЫХ ВОЗРАСТАХ УЧЕНИКОВ	10-14
Xudaymuratova Qurbonoy ¹ , Abdurahmonova Dilafroz, Ochilova Zarnigor. LEKSIK VA FRAZEOLOGIK VOSITALARNING TARJIMALARDASGI O'ZIGA XOSLILAR	14-16
Рўзимуротова М. НЕМИС ТИЛИДА ФЕЪЛЛАРИНИНГ БОШҚАРУВИ	17-19
Мурадова Феруза, Шерматов Ботиржон. КОММУНИКАТИВНЫЕ ЗАДАНИЯ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	19-25
Ахмедова Д. АННА АХМАТОВА: ВОСТОЧНАЯ ЛИРИКА	26-32
Ubaydullaeva I.Sh. COMPARATIVE STYLISTICS OF RUSSIAN AND ENGLISH: A METHODOLOGY FOR TRANSLATION	32-36
Юлдашева В. ТАЪЛИМ МАСКАНЛАРИДА НЕМИС ТИЛИДА ПАЙТ ЭРГАШ ГАПЛАРИНИ МАШҒУЛОТЛАРДА ЎРГАНИЛИШИ МАСАЛАЛАРИ	36-40
Усмонова Д. ПРОЕКТНАЯ МЕТОДИКА – ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ОРГАНИЗАЦИИ ТВОРЧЕСКОЙ И УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА	40-43
Ходжаханов М, Ерназаров Ф, Нурматов Ё. ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАРДА ТАЪЛИМ КРЕДИТЛАРИ ТАЖРИБАСИ	43-44
Ходжаханов М, Ерназаров Ф, Нурматов Ё. ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАРДА ТАЪЛИМ КРЕДИТЛАРИ ТАЖРИБАСИ.....	44-52
Азизова М. TECHNOLOGY AND LEARNING.	52-55
Boltayev Chutqul Boltayevich- UILYAM SHEKSPIR HAYOTI VA IJODINING O'RGANILISHI.....	56-61
Ходжаева Нодида, Ахмедова Халима. INNOVATIVE METHODS OF TEACHING ENGLISH AS A SECOND LANGUAGE	61-64
Менгнийёзова З. ELEMENTARY EDUCATION AND PRACTICE. THE PROBLEM ABOUT SEMANTICAL PECULIARITIES EMOTIONAL – EXPRESSIVE MEANINGS IN THE TEXT	65-69
Islomov S. FRIDRIX SHILLER IJODINING O'RGANILISHIGA DOIR	69-73
Мамараимова Д. ҒАРБҲИЙ ЕВРОПАДА РЕНЕОСАНС (УЙҒОНИШ) ДАВРИ АДАБИЁТИНИНГ ЎРГАНИШИ МАСАЛАЛАРИ (Ғарб ва Шарқ адабиёти мисолида)	73-79
Бўриева Ф. ЭЪТИБОР ВА ЭЪТИРОФ (Ўзбек мумтоз адабиёти вакиллари асарларининг Ғарбда ўрганилиши)	80-84
Рашидов. О. ENGLISH VOCABULARY AS A SYSTEM Abstract	85-88
Балабалова. Г. К ПРОБЛЕМУ ОБУЧЕНИЯ НОРМАТИВНОЙ ГРАММАТИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ	88-90

Айтматова Г. НЕМИС АДИБЛАРИ АСАРЛАРИНИНГ ТАЪЛИМ МАСКАНЛАРИДА ЎРГАНИЛИШИ МАСАЛАЛАРИ (Иоганн Вольфганг Гёте ижодига бир назар).....	91-96
Алибаева Л. MODERN METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES	96-99
Isayeva G. OLIY O'QUV YURTLARIDA NEMIS TILI AMALIY GRAMMATIKASINI O'RGANISH MASALALARI	99-103
Зарипова М. СЛОВО КАК ПРЕДМЕТ ЛЕКСИКОЛОГИИ И ЦЕНТРАЛЬНАЯ ЕДИНИЦА ЯЗЫКА	104-116
Назирова У. ТА'ЛИМ MASKANLARIDA XORIJIY TILLARNI O'QOTISH MASALALARIGA DOIR	116-118
Курбонова Нигора, Абидова Зилола, Абдумуродова Шахноза. INFORMATION AND COMMUNICATIONS TECHNOLOGY FOR LANGUAGE TEACHERS	119-122
Бердиева Зульфия, Аъзамова Дильфуза. ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ РОЛЬ ОБРАТНОЙ СВЯЗИ В СТРУКТУРЕ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ	122-125
Худайберганава Марғуба, Худайберганаов Ғанишер. К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ВУЗОВ.....	125-129
Шерматов Ботиржон, Мурадова Феруза. ТЕХНОЛОГИИ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	129-133
Каримова Жамила, Нуллаев Улуғбек. THE INNOVATIONAL METHODS IN TEACHING	133-136
Юсупова М. ТИЛ ТАЪЛИМИДА ЛОЙИҲАЛАШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ҚЎЛЛАНИШ УСУЛЛАРИ	137-140
Парпиева Умида, Холмуродова Ёъзоа. ИНГЛИЗ ТИЛИ СЎЗ ТЎРҚУМЛАРИНИ ЎРГАНИШ: ЧЕГАРАЛАШ МУАММОЛАРИ.	141-145
Хатамова Д. ВОПРОСЫ ОСВОЕНИЯ ТРАДИЦИЙ ЛИТЕРАТУРЫ РУССКИХ КЛАССИКОВ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	145-147
KASBIY TA'LIM	
Алиев И. ТАЪЛИМ СИФАТИНИ ТАЪМИНЛАШ-ДАВЛАТИМИЗНИНГ ЮКСАЛИШИНИНГ ЭНГ МУҲИМ ОМИЛИ	148-154
Курбанова Н. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	155-160
Холмаматова Л. ОЛИЙ ТАЪЛИМДА СИФАТНИНГ МАЗМУНИ ВА МОҲИЯТИ.	160-167
Нигора А. ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ПЕДАГОГИКИ В СТРОИТЕЛЬНОМ ВУЗЕ	167-172
Mahmudova D.E., Aliev M.K., Kamolova S.N. PURIFICATION METHODS OF DRINKING WATER TO PREVENT THE FORMATION OF VOLATILE ORGANOHALOGEN COMPOUNDS	173-180
IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR	
Жалалов А. МАНГУЛИК – ЭЗГУЛИКДА!	175-180
Абдуллаева Х. УЧ ДАВР, УЧ ФАЙЛАСУФ ВА УЧ ҒОЯ (Платон, Декарт ва Кант)	181-183